

Худенко Дмитро Миколайович,

головний інспектор Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ АНАЛІТИКОМ DARKNET (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ)

Суспільство влаштоване так, що сучасні технології природньо викликають зацікавленість. Однією із таких технологій є DarkNet або оверлейна чи комп'ютерна мережа, яка представлена надбудовою над існуючою мережею, доступ до якої забезпечується через специфічне програмне забезпечення, авторизацію чи налаштування.

Відомо, що термін «dark net» почав активно застосовуватись з 70-х років минулого сторіччя для позначення ізольованих мереж. Завдяки найгучнішим журналістським публікаціям Дж. Д. Ласіка та Джеймі Бартлет світу стало більше відомо про нього та деякі причини уваги людини до зазначених типів мереж. Серед вагомих причин можемо виділити одну з основних потреб людини або потреба у анонімності в умовах боротьби політичних режимів, тиску на злочинність, зростання оподаткування тощо.

Використання згаданого типу мережі у меркантильних цілях кримінального суспільства обумовило її використання підрозділами кримінального аналізу задля захисту життя, здоров'я, прав та свобод людини тощо. Служба кримінального аналізу не перша в українській поліції серед тих, яка на практиці потребувала фахівців, знань та навичок роботи в DarkNet. Ще до появи цієї служби з подібною службовою необхідністю зустрічались служби карного розшуку, протидії кіберзлочинності та ряд інших оперативних служб. Крім того, наші закордонні колеги, наприклад, з Федерального Бюро розслідувань також переймались аналогічними проблематикою та віднедавна розглядали можливість створення он-лайн інструментів для правоохоронної діяльності в DarkNet [1]. Натомість російський ринок вже декілька років представлено комерційним модулем для пошуку інформації «SSInvisible» [2].

На сьогодні питання, пов'язані з DarkNet досліджувались у працях М. Гуцалюка [3], О. Козицької [4], В. Тацієнко [5], О. Таран [6] та інших. Але праці наших вчених несуть переважно фрагментарний характер, відносяться до різновидів правових наук та не розкривають особливостей використання DarkNet поліцейськими, які виконують функції кримінального аналізу з урахуванням специфіки діяльності поліції України або так званими кримінальними аналітиками. Тому дане питання є актуальним та вимагає подальшого дослідження.

На практиці специфіка діяльності Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України та поставленні перед ним завдання вимагали формування бачення особливостей використання кримінальним аналітиком мережі DarkNet. Саме тому, ми продовжимо характеристику порушеного нами питання з урахування діяльності зазначеної служби.

Автором на підставі аналізу журналістських розслідувань та державних реєстрів з'ясовано, що з 2008 року у судах перебувало не менше 4 кримінальних справ, а поліцією зареєстровано не менше 15 заяв та повідомлень, пов'язаних із DarkNet. Служба кримінального аналізу виходила на значимий для виконання завдання сегмент інформації через форуми або месенджери.

На підставі аналізу зазначених фактів та власного досвіду 2020 року автором пропонувалось виходити з того, що особливості використання кримінальним аналітиком зазначеної оверлейної мережі розкриваються через характеристики специфіки інформаційних слідів, безпеку та легенду.

Певною мірою достатньою ілюстрацією може виступати судова справа у кримінальному провадженні № 1201900000000584 [7]. Так, по обставин цієї справи фізична особа з псевдонімом «ТРОН» в мережі DarkNet за інформацією іноземних правоохоронних органів розповсюдила з України зображення порнографічного характеру, які містили дитячу порнографію. Це відбулось за допомогою браузера для роботи в оверлайнній мережі, ноутбуку марки «Lenovo», а також текстових повідомлень у програмі для спілкування «Вайбер» та «Скайп».

У даному випадку інформаційні сліди, який шукали правоохоронці було представлено, як специфічним програмним забезпеченням або браузером, текстом у вигляді повідомлень, посилань, аудіозаписів, фото та відеозображень тощо, так і слідами, які уособили в собі предмет правопорушення – зображення порнографічного характеру.

Варто також зазначити, якщо відносно останньої групи слідів достатньо зрілості людини для виявлення ознак, які вказують на вік жертви та порнографічний характер, то для розуміння першої групи слідів потрібно мати знання про місця їх виявлення та вигляд, а також обізнаність у матеріалах кримінального провадження. Зазвичай, такі сліди ми зустрічаємо у різних мережах, серед яких найпопулярніший браузер «Тор» з прихованою послугою DarkNet, «I2P» або «Invisible Internet Project», як ще одна оверлейна мережа, що пропонує DarkNet, веб-сторінки якого називаються «іпсайтами», «GNUnet», «Zeronet», «Syndie», «OneSwarm», «RetroShare», «Tribler» тощо.

Зокрема, значущими інформаційними слідами для кримінального аналітика можуть виступати веб-сайти із суфіксом, наприклад, «.onion» та виглядати

подібно http://zqkltlwiuavvvqqt4ybvvgvi7tyo4hjl5xgfuvpdf6otjiycgwqby2qad.onion/wiki/index.php/Main_Page тощо. До них можемо віднести поштові сервіси, наприклад, ProtonMail - <https://protonirockerxow.onion/> чи посилання на

електронні гаманці, наприклад, Onion Wallet - <http://ow24et3tetp6tvmk.onion> тощо.

До моменту впровадження для поліцейських спеціальних програм роботи в DarkNet вбачається за можливе йти шляхом звичайних користувачів або точніше імітації звичайного користувача. На цьому шляху велике значення має фаховий рівень поліцейського та безпека використання наявних матеріально-технічних ресурсів, які належать поліції, що забезпечується антивірусними рішеннями, інтернет-провайдерами, сервісами «VPN» та розгортанням віртуальних машин.

Не менш важливу роль у пошуку інформації має легенда у якості створення відповідного соціального портрету звичайного цивільного користувача через акаунти в Інтернет та DarkNet, криптовалюти гаманці, а також ідентифікація абонента поштового та стільникового зв'язку, які репрезентуються в реальному світі, Інтернет та DarkNet тощо.

Таким чином, все вище перелічене обумовлює специфіку використання кримінальним аналітиком мережі DarkNet. У свою чергу це детермінує виникнення особливої організації роботи кримінального аналітика в DarkNet, яка з урахуванням здорового глузду та суворого дотримання режиму праці може зводитись до наступних етапів: а) створення, підготовка чи обрання програмних, мережових та технічних рішень для безпеки, а також розгортання засобів пошуку інформаційних слідів, підтримка соціального портрету користувача в он-лайн сервісах тощо; б) вивчення вихідних матеріалів та завдання; в) використання легенди для здобуття інформаційних слідів, пошук спеціальних форумів, груп у месенджерах, приєднання до них, моніторинг та аналіз посилань, їх вивчення; г) узагальнення та формування висновків.

---

1. Maxwell D. Marker, Section Chief, Transnational Organized Crime – Eastern Hemisphere, FBI. URL: <https://www.policechiefmagazine.org/organized-crime-has-gone-high-tech/>

2. Програма СайтСпутник (FileForFiles & SiteSputnik). URL: <https://sitesputnik.ru/Help/SSInvisible.htm>

3. Гуцалюк М.В. Сучасні тенденції організованої кіберзлочинності // Інформація і право. № 1(28)/2019. – С.118-128;

4. Козицька О.Г. Даркнет з точки зору криміналістичної науки // Актуальні питання криміналістики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 груд. 2019 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. - С.107–110;

5. Тацієнко В. Актуальність дослідження питань протидії транснаціональній економічній злочинності // Підприємництво, господарство і право. - № 12/2018. – С.244-248;

6. Таран О.С. Стратегічна політика Австрії у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів // Основні напрями та проблеми

протидії наркоманії [Текст] : матеріали круглого столу. (Київ, 6 лют. 2017 р.) : / [редкол.: В.М. Вовк, А.П. Калініченко, А.В. Ляшук та ін.]. – Івано-Франківськ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – С. 58-60.

7. Справа Печерського районного суду міста Києва № 757/47915/19-к. URL: reyestr.court.gov.ua.

Халіуліна Альона, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Гребеник Валерія, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук Віталій Григорович, доцент кафедри оперативної-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У ст. 10 Закону України «Про оперативну-розшукову діяльність» зазначено, що матеріали оперативної-розшукової діяльності мають широкий спектр застосування, переважно вони спрямовані на попередження та подолання злочинності як небезпечного соціального явища у будь-яких проявах. Зокрема, в одному із пунктів наведеної норми вказано, що отримані внаслідок оперативної діяльності дані можуть бути використані «...як приводи та підстави для початку досудового розслідування; для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні...» [1].

Розпочинати досудове розслідування в переважній більшості випадків, передбачених чинним Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК України), уповноважений слідчий органу досудового розслідування. На підставі отриманої та перевіреної з оперативних джерел інформації він може відкрити кримінальне провадження та розслідувати вчинення конкретного кримінально караного діяння. Проте перед цим він обов'язково має ознайомитися із наявними матеріалами оперативної-розшукової справи, а за її відсутності – аргументованими службовими документами оперативного працівника, який викладає відомі йому обставини та приводить об'єктивні позиції стосовно необхідності проведення розслідування.